

การสร้าง และการบูรณะวัด

การสร้างวัด

วัดสำคัญที่สมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ได้สร้างไว้คือ วัดศรีสุริยวงศ์ อยู่ที่จังหวัดราชบุรี สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ลักษณะสถาปัตยกรรมแบบกอธิค (Gothic) โดยเฉพาะพระอุโบสถเป็นตึกฝรั่ง มีฟาไล รูปช่องอาร์คโค้ง เรียงรายตลอดทั้ง 4 ด้าน ทางเข้าพระอุโบสถด้านหน้ามีซุ้มประตูโค้ง ตรงหน้าพระอุโบสถมีปูนปั้นตราสุริยมณฑล ด้านนอกมีเสาระเบียงตันกลมทำเป็นลายปูนสีเทาให้เหมือนหินอ่อน ที่หน้าจั่วเหนือหน้าต่างเป็นรูปสามเหลี่ยมบุผนังพระอุโบสถทำเป็นลายหินอ่อนสีน้ำตาลทั้งด้านนอกด้านในได้ขอบหน้าต่างประดับกระเบื้องลายครามรอบบนเพดานติดโคมไฟระย้างดงามแต่รอบ ๆ หลังคา ไม่มีข้อฟ้าใบระกา เหมือนพระวิหารวัดทั่ว ๆ ไป นับเป็นสถาปัตยกรรมที่ประณีตงดงามอีกแบบหนึ่ง ซึ่งเพิ่งเริ่มปรากฏในไทย นอกจากวัดศรีสุริยวงศ์แล้ว สมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ได้สร้างวัดอื่น ๆ ที่เมืองราชบุรีอีก 3 แห่ง คือ วัดสมเด็จพระปราสาทสิทธิธาราม วัดบ้านช่อง และวัดโคกตลุง หลักฐานที่แสดงว่าท่านเป็นผู้สร้างวัดเหล่านี้ คือ ตราสุริยมณฑล ซึ่งเป็นรูปปูนปั้นอยู่ตามหน้าบันพระอุโบสถและพระวิหาร

วัดศรีสุริยวงศาราม

วัดศรีสุริยวงศาราม หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า วัดศรีสุริยวงศ์ เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร สังกัดคณะธรรมยุต ตั้งอยู่ที่ถนนอัมรินทร์ ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี มีเนื้อที่ประมาณ ๖ ไร่เศษ

สมเด็จพระยาบรมมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง บุนนาค) ผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ในรัชกาลที่ ๕ ได้สร้างขึ้นด้วยทุนทรัพย์ส่วนตัว วัดนี้มีศิลปกรรมที่แปลกกว่าวัดอื่นๆ ในจังหวัดราชบุรี คือ พระอุโบสถ กุฏิ และเจดีย์ สร้างแบบศิลปะไทยประยุกต์ ผสมศิลปะแบบตะวันตก ซึ่งเป็นที่นิยมกันมากในสมัยนั้น ในหนังสือสมุดราชบุรีกล่าวถึงวัดศรีสุริยวงศ์ว่า สมเด็จพระยาบรมมหารัชมังคลาจารย์ ได้สร้างวัดนี้ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๑๗ หลังจากวัดสัตตนารถปริวัตร ๓ ปี เมื่อสร้างเสร็จแล้วได้กราบบังคมทูลถวายวัดนี้ให้เป็นพระอารามหลวง และขอพระราชทานนามวัดและที่วิสุงคามสีมา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานนามวัดว่า “วัดศรีสุริยวงศาवास” (ตามลายพระราชหัตถเลขา ร.ท จ.ศ. ๑๒๔๑) และมี พระบรมราชโองการพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๒ (ปรากฏในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑ จ.ศ. ๑๒๔๖ พ.ศ. ๒๔๒๗ ชื่อวัดพระราชทานนามว่า “วัดศรีสุริยวง-ศาราม”) ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระครูอุดมบัณฑิต (อ่อน) จากวัดพิชยญาติการาม มาเป็นเจ้าอาวาสรูปแรก

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชทานเงินสมทบในการปฏิสังขรณ์วัดศรีสุริยวงศ์ จำนวน ๕๐ ชั่ง ในวันซึ่งตรงกับวันคล้ายวันสมภพ สมเด็จพระยาบรมมหารัชมังคลาจารย์ ดังปรากฏในลายพระราชหัตถเลขา ร.ที่ ว่า ร.ที่

ถึง เจ้าคุณสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์

ด้วยเจ้าคุณสร้างวัดศรีสุริยวงษาราม ครั้นนี้เป็นการกุศลใหญ่และจะเป็นเกียรติยศปรากฏสืบไปภายหน้า ฉันมีใจศรัทธายินดี ครั้นจะช่วยสร้างเจดีย์ฐาน ฤๅเสนาสนะอันใดให้เป็นของเฉพาะสิ่งอันซึ่งเป็นส่วนฉันมีอยู่ในวัดนั้น เจ้าคุณก็ได้ทำการเสียเสร็จแล้ว

จึงจัดเงิน ๕๐ ชั่ง มอบให้ลูกหญิงศรีวิไลมาช่วยเจ้าคุณแล้วแต่จะเห็นควร ใช้ในการกุศลครั้งนี้ หากจะไว้เป็นส่วนสำหรับปฏิสังขรณ์ และสร้างสมอันใดขึ้น ในวัดนี้ก็ตามแต่เจ้าคุณจะเห็นควร ขอให้เจ้าคุณได้รับไว้ในส่วนการกุศลให้สมประสงค์ฉันด้วย

พระที่นั่งบรมราชสถิตยมโหฬาร ณ วัน ๔ ๖ ๒ ค่ำ ปีเถาะ เอกศก ศักราช ๑๒๔๑ เป็นวันที่ ๔๐๕๔ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

(พระบรมนามาภิไธย) สยามินทร์

ในขณะที่สมเด็จเจ้าพระยาฯ ทำการก่อสร้างวัดอยู่นั้น ท่านได้อนุญาตให้นายอากรซื้อ สร้างศาลเจ้าขึ้นหลังหนึ่ง ในบริเวณที่ดินของท่าน ซึ่งอยู่ติดกับวัดและศาลาฆาต ศาลเจ้านั้นคือ ศาลเจ้าพ่อกวนอู ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะของชาวยุทธมาก ตรงแท่นบูชาของศาลเจ้ามีป้ายชื่อของสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ ซึ่งเป็นการแสดง ถึงความกตัญญูต่อผู้มีอุปการคุณ

วัดบ้านซ่อง

ตั้งอยู่ที่ตำบลท่าราบ อำเภอเมืองจังหวัดราชบุรีสร้างในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ มาขุดคลองดำเนินสะดวกที่ราชบุรี พ.ศ. ๒๔๐๙ ท่านได้สร้างวัดขึ้นที่ริมแม่น้ำแม่กลอง หลักฐานจากแผ่นกระเบื้องหลังคาโบสถ์ที่มีอักษรจารึกว่า จ.ศ. ๑๒๒๘ ซึ่งตรงกับปี พ.ศ. ๒๔๐๙ วัสดุต่างๆ ที่ยังเหลืออยู่ในปัจจุบันเหมือนกับวัสดุที่สร้างในสมัยสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ นอกจากนี้ยังมีวัตถุที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นของส่วนตัวของสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ได้แก่ เรือแหวด (สำหรับยศเจ้าพระยา) เก่งเรือซึ่งมีตราสุริยมณฑล และเครื่องถ้วยชาม เครื่องแก้วที่มอบให้เป็นสมบัติของวัดอีกด้วย

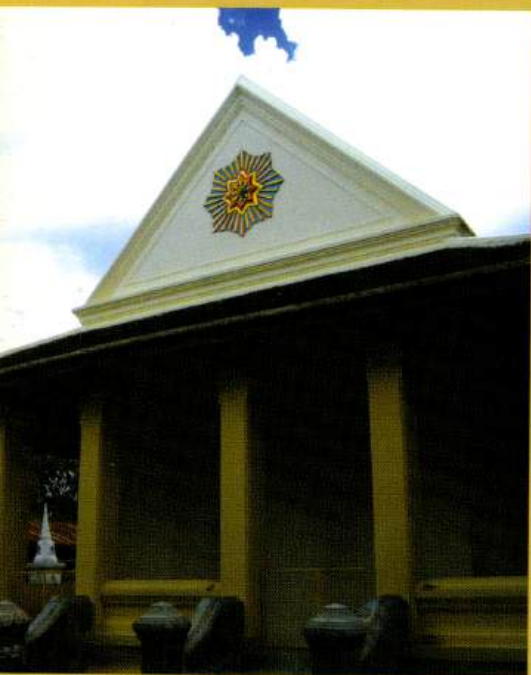
วัดโคกตลุง

วัดโคกตลุง หรือที่เรียกว่า วัดดอนตลุง ตั้งอยู่ที่ถนนสุขาภิบาลเขาสูง สาย ๓ ตำบลเกาะพลับพลา อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เดิมเป็นวัดธรรมยุต แต่ปัจจุบันเป็นวัดมหานิกาย สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ ได้สร้างขึ้นก่อนปี พ.ศ. ๒๔๒๐

เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสไทรโยค ในปี พ.ศ. ๒๔๒๐ ได้เสด็จแวะเมืองราชบุรี ทรงพระราชนิพนธ์ ไว้ว่า

“วัดโคกตลุงกำลังทำการค้างอยู่มีโบสถ์เหมือนวัดสัตตนารถปริวัตรหลังหนึ่ง กุฏิ ๕ ห้องเล็ก ๆ ๒ หลัง ๒ ห้อง เณรียงรอบเห็นจะเป็นกุฏิสมาจารหลังหนึ่ง หอนั่นหลังหนึ่ง สิ่งเล็กๆ ๆ ทั้งหมด ถ้าพระจะอยู่ได้สัก ๕ องค์ มีกุฏิฝาจากหลังหนึ่ง มีพระอยู่องค์เดียว บอกว่าสมเด็จพระยามาสร้าง”

ลักษณะหน้าบันของวัดโคกตลุงนี้ เป็นศิลปะแบบยุโรป มีตราเป็นรูปรัศมีดวงอาทิตย์ ทำด้วยปูนปั้น หนุนเป็นเครื่องหมายอยู่ สิ่งที่เหลืออยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ พระอุโบสถ ซึ่งภายในประดับด้วยข้อไฟ และเจดีย์เล็กๆ หลังพระอุโบสถ เป็นต้น

วัดสมเด็จพระปราสาทสิทธิดาราม

วัดสมเด็จพระปราสาทสิทธิดารามเป็นวัดราษฎร์ ตั้งอยู่ที่ตำบลดอนไผ่ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ริมฝั่งคลองดำเนินสะดวก ชาวบ้านเรียกวัดนี้ว่า วัดดอนไผ่บ้าง วัดหลักห้าบ้าง มีชื่อเป็นทางการในปัจจุบันว่า วัดปราสาทสิทธิ์

ในสมัยรัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ไปทำการขุดคลองดำเนินสะดวกนั้น ได้ขุดมาถึงหลักห้าติดกับคลองโพหัก ก็ระลึกถึงโคกไผ่ที่บิดา (สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว) เคยปรารภว่าจะสร้างวัด ตั้งแต่ครั้งมาตรวจสถานที่เพื่อขุดคลอง เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์จึงให้สร้างวัด ณ ที่นี้ เมื่อเสร็จแล้วได้ทำการผูกพัทธสีมา ถวายเป็นอารามสงฆ์ แล้วตั้งชื่อวัดว่า “วัดสมเด็จพระปราสาทสิทธิดาราม”

วัดนี้ควรจะชื่อว่า “วัดสมเด็จพระประศาสน์สิทธิการาม” ซึ่งแปลว่า วัดที่สมเด็จพระประศาสน์เป็นผู้สร้าง จึงจะถูกต้อง เพราะสมเด็จพระประศาสน์ในที่นี้ หมายถึง สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ แต่ต่อมาชาวบ้านอาจเรียกและเขียนผิดไป กลายเป็น “วัดสมเด็จพระปราสาทสิทธิดาราม” (จากการสัมภาษณ์ นายภาวาส บุญนาค รองราชเลขาธิการ เมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๕)

การปฏิสังขรณ์วัด

ในปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ได้ปฏิสังขรณ์วัด บุปผาราม ธนบุรี ในการนี้ได้ใช้ช่างหลายประเภท เช่น ช่างปูน ช่างสลัก ช่างประดับกระจก ช่างไม้ ช่างทาสี และช่างกระเบื้อง ซึ่งล้วนเป็นช่างฝีมือชั้นครู จึงทำให้วัดนี้เป็นวัดที่มีความงดงามวิจิตรตระการตาทั้งภายนอกและภายในพระอุโบสถและพระวิหาร ภายนอกนั้นมีความงดงามของหน้าบันพระอุโบสถ ทรวดทรงสลับบัซซ็อนของหลังคากระเบื้องสีสวยสดที่นำมาตกแต่ง ส่วนภายในพระวิหารเป็นผนังลายรดน้ำ ที่บานประตูหน้าต่างมีการปิดทองที่เพดาน ตามเสาประตูพระอุโบสถวิหาร มีการแกะสลักอย่างงดงามประดับมุกวิจิตรบรรจง เบื้องหลังพระประธานในพระวิหารมีจิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระพุทธรูปประวัติเป็นจิตรกรรมทั้งงดงามมากแห่งหนึ่ง

นอกจากนี้ยังได้ปฏิสังขรณ์วัดประยูรวงศาวาส ธนบุรี วัดวงษ์มั่งที่อยุธยา วัดนางวังที่สมุทรสงคราม วัดสัตตนารถปริวัตรและวัดมหาธาตุวรวิหาร ที่ราชบุรี

การสร้างและปฏิสังขรณ์วัดของสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ เป็นการส่งเสริมช่างฝีมือให้รุ่งเรือง ท่านเป็นผู้ริเริ่มนำศิลปะแบบตะวันตกมาประยุกต์ในงานสร้างวัด งานทำนุบำรุง พระพุทธศาสนาของสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ เป็นการแสดงความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา และความพยายามที่จะ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมให้คงเป็นเอกลักษณ์ของไทยอยู่ตราบนานเท่านาน

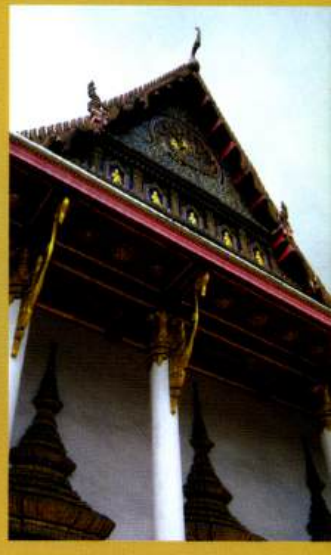
วัดบุปผาราม

“วัดบุปผาราม” เดิมเป็นวัดโบราณซึ่งสร้างมาแต่ครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยา ชื่อว่า “วัดดอกไม้” ไม่ปรากฏหลักฐานว่าใครเป็นผู้สร้าง ต่อมาเป็นวัดร้าง ในยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์ รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ท่านผู้หญิงจันทร์ ภรรยาเอกของสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) ซึ่งเป็นมารดาของสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ได้ทำการปฏิสังขรณ์เนื่องจากเป็นวัดที่อยู่ใกล้บ้านของท่าน ต่อมาปลายสมัยรัชกาลที่ ๓ พ.ศ. ๒๓๕๑ สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ เมื่อครั้งยังเป็นจมื่นไวยวรนาถและเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (ข้า บุนนาค) เมื่อครั้งยังเป็นจมื่นราชามาตย์ ได้ทำการบูรณะปฏิสังขรณ์ ในการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดครั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรงช่วยในการบูรณะปฏิสังขรณ์ด้วย แล้วพระราชทานนามใหม่ว่า “วัดบุปผาราม”

ดังมีปรากฏในทำเนียบพระอารามหลวงว่า “วัดบุปผาราม พระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร อยู่ริมคลองวัดบุปผาราม กิ่งอำเภอบุปผาราม จังหวัดธนบุรี เดิมชื่อว่าวัดดอกไม้ เป็นวัดโบราณ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ และเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ช่วยกันสร้างเป็นสามส่วน พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานนามใหม่ว่าวัดบุปผาราม ต่อมาเจ้าพระยาภาณุวงศ์ได้ปฏิสังขรณ์”

เมื่อปฏิสังขรณ์เรียบร้อยแล้ว สมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ได้กราบทูลของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ครั้งยังทรงผนวชอยู่) ไปครองวัดแล้วถวายเป็นพระอารามหลวง คณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานครั้งนั้นมีพระอมรโมลี (นพ พุทธิสัณหเถระ) เป็นประธานสงฆ์

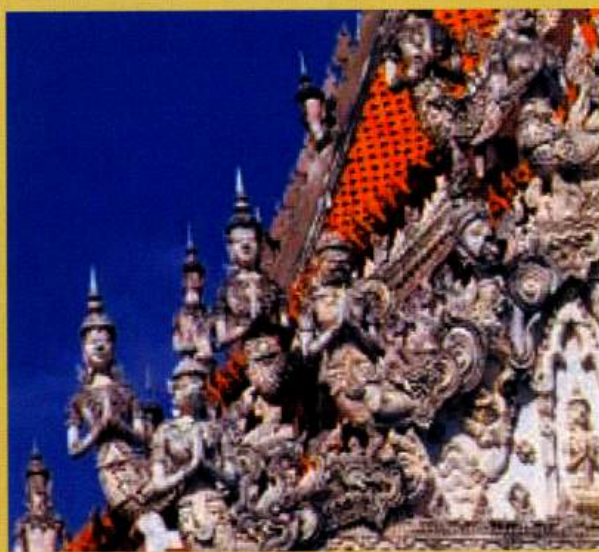
จากนั้นเจ้าพระยาภาณุวงศ์ (ท้วม บุนนาค) และกุลทายาทสกุลบุนนาค ได้ทำการบูรณะปฏิสังขรณ์ต่อมา สำหรับการประกอบพิธีผูกพัทธสีมา นั้นสันนิษฐานว่าคงจะมีในปลายรัชกาลที่ ๓

วัดมหาธาตุวรวิหาร

เป็นวัดหลวงใจกลางเมืองเป็นวัดเก่าแก่ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเพชรบุรีฝั่งตะวันตก ภายในวัดแบ่งเขตพุทธาวาสออกจากเขตสังฆาวาส สิ่งที่น่าสนใจในวัดได้แก่ ปรากฏห้ายอดเป็นปรากฏก่ออิฐฉาบปูนสร้างตามศิลปะขอม ใช้คติแบบมหายาน พระปรางค์องค์ใหญ่สูงประมาณ ๔๒ ม. บรรจุพระบรมสารีริกธาตุล้อมด้วยพระปรางค์เล็กสี่องค์จัดเป็นสี่ทิศ พระปรางค์แต่ละองค์สร้างด้วยหินศิลาแลงฐานจตุรมุข สิ่งที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่ง คือ ภาพปูนปั้นต่างๆในวิหารหลวง และพระอุโบสถ ฝีมือช่างเมืองเพชร ซึ่งหาดูได้ยาก นอกจากนั้นในวิหารยังบรรจุพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ที่ชาวเพชรบุรีนับถือมาก คือ รูปหลวงพ่อวัดมหาธาตุ รูปหลวงพ่อบ้านแหลม และรูปหลวงพ่อวัดเขาตะเครา พร้อมฝาผนังเรื่องพระเวสสันดรชาดกที่ถ่ายทอดเรื่องราวโดยศิลปินชั้นครู

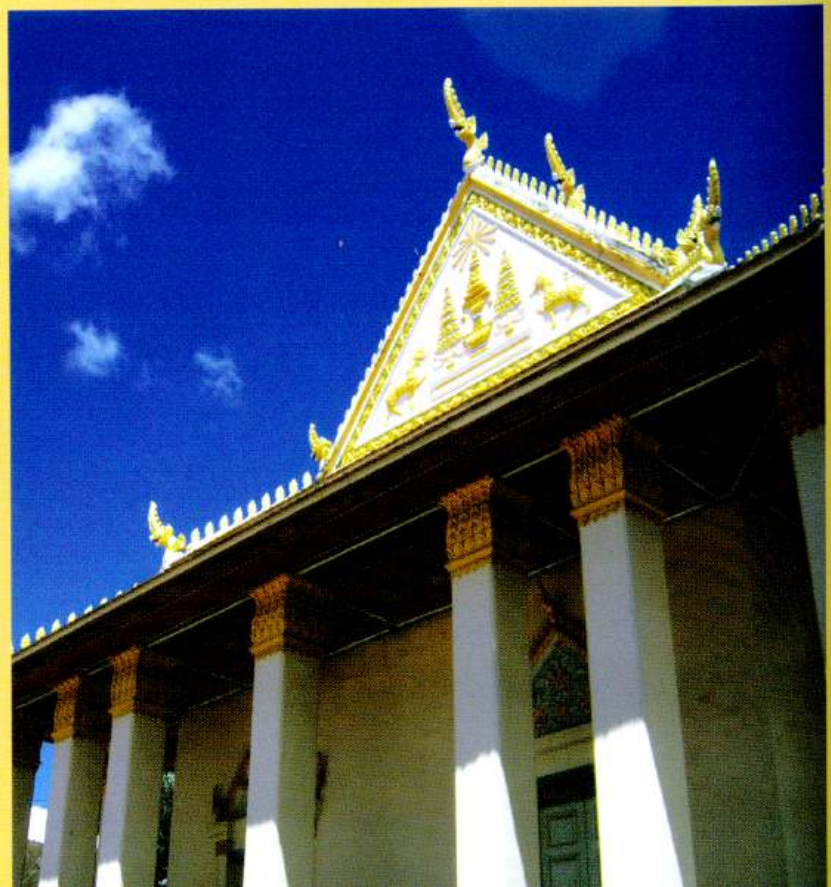
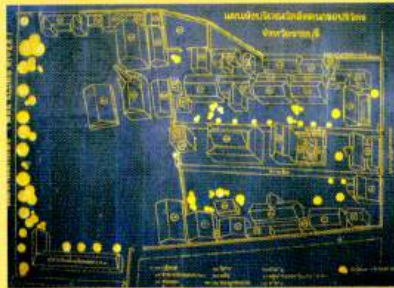

วัดสัตตนารถปริวัตร

เดิมชื่อว่า “วัดกลางบ้าน” หรือ “วัดโพธิ์งาม” สร้างโดยชุมชนไทยยวนที่อพยพมาจากเชียงแสน จ.เชียงราย ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เพราะเหตุการณ์ทางการเมือง เนื่องจากส่วนกลางคือกรุงเทพฯ ต้องการกวาดล้างเมืองเชียงแสนซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่เดิมของพวกไทยยวน ไม่ให้ต้องตกไปอยู่ภายใต้การปกครองของพม่าเมื่อเกิดสงครามขึ้น

วัดโพธิ์งามมีพระครูอินทโมฬี (ครูบาทหลวงเปี้ย) เป็นเจ้าอาวาสวัดรูปแรก มีเจ้าอาวาสปกครองวัด สืบต่อมาอีก ๕ รูปจนสิ้นรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว วัดโพธิ์งามจึงได้กลายเป็นวัดร้างไม่มีพระอาศัยอยู่ในช่วงเวลาเดียวกันนั้นเจ้าพระยาราชบุรี (กลั่น วงศาโรจน์) เจ้าเมืองราชบุรี ได้สร้างวัดบริเวณเชิงเขาสัตตนารถ ซึ่งเป็นเขาสูงประมาณ ๔๔ เมตร อยู่ทางทิศตะวันตกของตัวเมือง และได้เรียกชื่อวัดว่า “วัดเขาสัตตนารถ” โดยมีพระอธิการช้างเป็นเจ้าอาวาสรูปแรก และมีเจ้าอาวาส ปกครองต่อมาอีก ๒ รูป

ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชประสงค์จะสร้าง พระราชวังที่เขาสัตตนารถแห่งนี้จึงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ไถ่ถอน ที่ดินจากวัดให้พ้นจากที่ธรณีสงฆ์ แล้วย้ายวัดสัตตนารถมายังวัดโพธิ์งามที่เป็นวัดร้างอยู่ติดกับแม่น้ำแม่กลอง ทำการปรับปรุงบูรณะวัดขึ้นมาใหม่และเรียกชื่อว่า “วัดสัตตนารถปริวัตร” แปลว่า “วัดที่ ย้ายมาจากเขาสัตตนารถ”

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จมาประทับที่พระราชวัง ณ เขาสัตตนารถเพียงครั้งเดียวในปี พ.ศ. ๒๔๒๐ โดยใช้เป็นที่รับราชทูตจากโปรตุเกส หลังจากนั้นก็ได้เสด็จมาอีกเลย รวมทั้งในรัชกาลต่อๆ มาก็มักได้ทรงมาประทับ ณ พระราชวังแห่งนี้ ด้วยเหตุนี้พระราชวังจึงขาดการดูแล ถูกปล่อยให้ชำรุดทรุดโทรมไปตามกาลเวลา กลายเป็นพระราชวังร้างนานกว่า ๔๐ ปี จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๔๖๗ พระครูพรหมสมาจารและพระครูภาวนานิเทศก์ได้รู้ดังค์มาถึงบริเวณนี้ และเห็นว่าเป็นที่สงบเหมาะแก่การเจริญสมณธรรม จึงได้ใช้เป็นที่พักนักรบเป็นการชั่วคราว จนมีชาวบ้านให้ความศรัทธาเลื่อมใสเป็นจำนวนมาก

ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าฯ พระราชทานวังบริเวณเขาสัตตนารถให้กลับมาเป็นที่ธรณีสงฆ์ตามเดิม และได้มีการดัดแปลงซ่อมแซมตึกเป็นโบสถ์และกุฏิ พร้อมกับเรียกชื่อวัดนี้ว่า “วัดเขาวัง” มาจนถึงทุกวันนี้

ปัจจุบัน ทั้งวัดสัตตนารถปริวัตรและวัดเขาวัง ตั้งอยู่ที่ ต.หน้าเมือง อ.เมือง จ.ราชบุรี

วัดวงษ์ม้อง

ตั้งอยู่ใกล้บริเวณสี่แยกตลาดหัวรอ เส้นทางไปเพนียดคล้องช้างเป็นวัดเก่าแก่สร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีโบราณสถานเจดีย์เก่าแก่ศิลปะสมัยอยุธยา ทรงระฆังคว่ำ ๓ องค์ หน้าบันอุโบสถเป็นรูปลายปูนปั้นอย่างสวยงาม รูปหล่อเจ้าคุณพระพุทธรักษา (หลวงปู่อ๋า) ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะของชาวอยุธยาท่านมรณภาพในสภาพนั่งทำสมาธิในกุฏิ ปี พ.ศ. ๒๔๘๘ ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญวิชาแพทย์แผนโบราณและเป็นแม่กองไปซ่อมแซมบูรณะพระปฐมเจดีย์ ครั้งรัชกาลที่ ๕ และหลวงพ่อดินสุมกับรัชกาลที่ ๕ มากได้รับพระราชทานเรือกันยาสองแจวสำหรับจะเข้าเฝ้าในวังและได้รับพระมหากรุณาธิคุณ ให้ถวายอักษรแด่สิ้นเกล้ารัชกาลที่ ๖ รอบอุโบสถประดับประดาด้วยต้นดอกไม้ชวนชมนานาชนิดมากมายหาดูยาก ☀

หนังสือประกอบการเรียบเรียง

๑. ธวัชชัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (ผู้รวบรวม) สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) วัดระฆังโฆสิตาราม พระนคร โรงพิมพ์อักษรสมัย, ๒๕๑๖
๒. ณัฐวุฒิ สุทธิสงคราม เจ้าพระยาและสมเด็จพระยาบางท่านในสกุลขุนนาค พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพอำมาตย์เอก พระยาสุริยานุวงศ์ประวัติ (เต้า ขุนนาค) ท.ม., ว.ป.ร., ต.จ.ว. ณ เมรุวัดธาตุทอง วันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๑๗
๓. ณัฐวุฒิ สุทธิสงคราม สมเด็จพระยาบรมมหารัษฎ์วิวงศ์, ๒ เล่ม พระนคร โรงพิมพ์เทพไพศาล, ๒๕๐๔
๔. ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา ประวัติสมเด็จพระยาบรมมหารัษฎ์วิวงศ์ เมื่อก่อนเป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ม.ป.ท.
๕. ปิยนาค ขุนนาค บทบาททางการเมืองการปกครองของเสนาบดีตระกูล “ขุนนาค” พระนคร ดวงกมล, ๒๕๒๐
๖. พระวิหารวัดบุปผาราม ธรรมเนียมการในมงคลสมัยที่พระอมรเวที วัดบุปผาราม ธนบุรี ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็น พระราชปัญญาภิกขุ ในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๑๒
๗. ยุทธการทหารเรือ, กรม ประวัติเรือรบไทย พระนคร โรงพิมพ์กรมสารบรรณทหารเรือ, ๒๕๒๐
๘. สนิท มหาคีตะ, พลเรือตรี ประกาศสันดอนปากน้ำเจ้าพระยา ตุลาคม, ๒๕๐๓